

Prepovedane droge v delovnem okolju

Kaj v delovno okolje prinaša
predlog Zakona o konoplji za
osebno rabo

Andrea Margan, Martin Kurent

Psihoaktivne snovi (PAS)

- Vplivajo predvsem na osrednji živčni sistem, kjer spremenijo delovanje možganov
- Povzročijo **začasne** spremembe zaznavanja, počutja in razpoloženja, zavedanja, vedenja in nevrofizioloških funkcij posameznika
- Ponavljajoča in dolgotrajna uporaba povzroča **trajne** spremembe delovanja možganov ter psihično in fizično zasvojenost

Konoplja/Kanabis

- Glavni psihoaktivni **kanabinoid je THC – tetrahidrokanabinol**, ki je neposredno odgovoren za spremembo zavesti.
- **Stimulativni učinek:** občutek sproščenosti, evforije, moteno zaznavanje
- **Depresorni učinek:** tesnoba, potrtost, panični napadi, motnje kratkoročnega spomina, koncentracije in koordinacije
- Zaužitje visokih koncentracij v kratkem času lahko povzroči akutno psihozo, s halucinacijami, blodnjami in preganjavico.

Konoplja

- **Okvara višjih kognitivnih funkcij:** slabša učljivost, motena pozornost, koncentracija, večopravilnost in reševanje kompleksnih problemov
- **Okvara motorične funkcije:** vpliv na koordinacijo, reakcijske čase
- **Duševne motnje:** depresija, nespečnost, izguba volje
- **Odvisnost**

Zdravstvena tveganja pri rabi PAS

Način in okoliščine uporabe PAS določajo ali bo raba privedla do težav in/ali okvar zdravja.

- Tvegana uporaba
- Škodljiva uporaba
- Odvisnost

Odvisnost od THC

- Razvoj odvisnosti od THC je realno tveganje! (primerljivo z alkoholom!)
- Odvisnost razvije 1/10 uporabnikov, do 1/8 mladostnikov!
- 1/4 – 1/2 rednih vsakodnevnih uporabnikov.

Večja kot je dostopnost droge v družbi, pogostejša je odvisnost. Nezdravljena odvisnost od alkohola, drog in zdravil ni združljiva z delazmožnostjo.

Trajanje učinka

- Način vnosa:
 - Kajenje – nekaj minut do 6 - 8 ur
 - Zaužitje – od 1 – 12 ur
- Časovni potek in trajanje učinka je nepredvidljivo (razlika z alkoholom!)
- **Subjektivna ocena je nezanesljiva.**
- Aktivni metaboliti v krvi – stanje pod akutnim vplivom
- Neaktivni metaboliti – za oceno škodljivosti rabe in sposobnosti abstinence

Obravnava PAS v ZVZD-1

51. člen ZVZD-1

(prepoved dela pod vplivom alkohola, drog in drugih substanc)

- Delavec ne sme delati ali biti na delovnem mestu **pod vplivom** alkohola, drog ali drugih prepovedanih substanc.
- Delavec ne sme delati ali biti **pod vplivom zdravil**, ki lahko vplivajo na psihofizične sposobnosti, na tistih delovnih mestih, na katerih je zaradi večje nevarnosti za nezgode pri delu tako določeno **z izjavo o varnosti z oceno tveganja**.
- Delodajalec ugotavlja stanje iz prvega odstavka tega člena po postopku in na način določenima z **internim aktom delodajalca**.
- Delodajalec mora odstraniti z dela, delovnega mesta in iz delovnega procesa delavca, ki je delal ali je bil na delovnem mestu v nasprotju z določili prvega in drugega odstavka tega člena.

Obveznosti delodajalca

- V izjavi o varnosti z oceno tveganja določiti delovna mesta, kjer so prisotne večje nevarnosti za nezgode pri delu (strokovni delavec za VD)
- V internem aktu določiti, kaj se upošteva kot „**vpliv** alkohola, drog ali drugih prepovedanih substanc“ (izvajalec medicine dela)
- V internem aktu določiti postopek ugotavljanja dela „pod vplivom alkohola in PAS“ (strokovni delavec za VD/izvajalec medicine dela)
- V internem aktu določiti, kako se bo delavec odstranil iz DM, in nadaljnje disciplinske postopke

Testiranja delavcev na PAS

a) Ocena tveganja

- delovna mesta, kjer je večje tveganje za nezgodo
- druga tvegana delovna mesta

b) Interni pravilniki

- pred zaposlitvijo
- ciljano testiranje ob incidentu
- obdobjno redno ali naključno (oblika motivacije)

c) Indikacija - sum na odvisnost od PAS

Indikacija – sum na bolezní odvisnosti

- Pravilnik o PZP: delodajalec je UPRAVIČEN delavce poslati tudi na druge usmerjene preventivne zdravstvene preglede, in sicer:
 - če obstaja sum na bolezní odvisnosti, ki lahko vplivajo na delovno zmožnost delavca.

Sum na vpliv drog ali zlorabo drog pri sodelavcu

- spremembe razpoloženja
- razdražljivost
- neobičajno obnašanje
- zaspanost ob neobičajnih urah
- znaki poškodb
- neurejenost
- hujšanje
- zmanjšana delovna storilnost
- napake v delovnem procesu
- (ne)upravičeno izostajanje z dela (zlasti po vikendih, počitnicah)
- konflikti s sodelavci, nadrejenimi
- socialna izolacija
- pogoste poškodbe (pri) delu

Preventivni zdravstveni pregledi

SPEC. MEDICINA DELA

- Anamneza (npr. hujšanje, nespečnost, znojenje, razdražljivost, motnje razpoloženja, motnje ritma, pojav bolezni, poškodb etc.)
- Heteroanamneza: podatek delodajalca ali družinskih članov
- Klinični pregled
- **Pregled zdravstvene dokumentacije**
- Laboratorijske preiskave (kri/urin)
- Pregled psihologa
- Napotitev specialistu psihiatrije: alkohol /prepovedane droge

Laboratorijske preiskave: izbira biološkega materiala

Vrste materialov:

- Pokazatelji **akutnega** vpliva: kri, izdihan zrak, slina
- Pokazatelj **daljšega časovnega** obdobja od zaužitja: urin, (znoj, lasje); **ni neposredni dokaz dela pod vplivom**

Delavec pod vplivom PAS

- Šteje se, da je **pod vplivom** PAS tista oseba, pri kateri se ugotovi prisotnost takih snovi **v krvi in /ali v slini**.
- To pomeni, da mora biti ugotovljena **prisotnost** navedenih snovi **v krvi in/ali slini**.

Analogija s prometom (Zakon o pravilih cestnega prometa):

„Pod vplivom snovi iz prejšnjega odstavka je voznik, učitelj vožnje oziroma spremljevalec, pri katerem se s posebnimi sredstvi, napravami ali s strokovnim pregledom ugotovi prisotnost takih snovi **v krvi ali slini**.“

Delavec, pri katerem se ugotovi prisotnost PAS v urinu

- **Prisotnost PAS v urinu** dokazuje le **uživanje** določene vrste droge, ni pa je mogoče vedno in zanesljivo povezati z zmanjšanjem psihofizičnih sposobnosti v času konkretno obravnavanega dogodka npr. nesreče pri delu.
- Ni dokaz dela po vplivom!
- Primerno za preventivne zdravstvene preglede.

Analogija s prometom (Zakon o pravilih cestnega prometa):

„Če se s toksikološko preiskavo telesnih tekočin ugotovi prisotnost prepovedanih drog ali drugih psihoaktivnih snovi ali njihovih presnovkov **le v urinu**, se voznika, učitelja vožnje ali spremljevalca napoti na kontrolni zdravstveni pregled.“

PSIHOAKTIVNA SNOV	POVPREČEN DETEKCIJSKI ČAS V URINU*
AMFETAMINI, METAMFETAMIN	1-2 dni
KANABIS	3 dni (enkratna uporaba) 5 – 7 dni (občasna uporaba nekajkrat tedensko) 10 – 15 dni (dnevna uporaba) 30 dni ali več (dolgotrajna intenzivna uporaba)
OPIOIDI	1-2 dni (heroin, morfij, kodein) 14 dni (metadon) 6 ur – 11 dni (opioidna zdravila)
BENZODIAZEPINI (pomirjevala)	do 3 dni (kratkodelujoči) 30 dni (dolgotrajna intenzivna raba ali dolgodelujoči BZD)
KOKAIN	2 – 4 dni; 10-22 dni pri intenzivni uporabi
FENTANIL	1-2 dni
ALKOHOL	6-24 ur

* Medications for Opioid Use Disorder: For Healthcare and Addiction Professionals, Policymakers, Patients, and Families: Updated 2021

Sporočanje zdravnika delodajalcu

- Zdravnik delodajalcu sporoči le, če je delavec sposoben opravljati delo ali ne; oziroma ali je bil pod vplivom psihoaktivne snovi na delovnem mestu (IP).
- V primeru uporabe urinskih testov – testiranje pretekle rabe – **zdravnik oceni delazmožnost**, ne dela pod vplivom!!
- Najpogosteje delavci pozitivni na THC.

Predlog Zakona o konoplji za omejeno osebno rabo

12. člen (nadzor na delovnem mestu)

(1) Prisotnost THC v telesu se lahko ugotavlja v primeru ugotavljanja kršitve prepovedi dela pod vplivom alkohola, drog ali drugih prepovedanih substanc v skladu z zakonom, ki ureja varnost in zdravje pri delu.

(2) Prisotnosti THC v telesu se **ne sme ugotavljati v okviru rednih zdravstvenih pregledov** delavk in delavcev, s katerimi se preverja tveganje za varnost in zdravje pri delu in ki se izvajajo na podlagi zakona, ki ureja varnost in zdravje pri delu.

Predlog zakona

- Dopušča samo preverjanje akutnega vpliva (kri in slina)
- Onemogoča preverjanje rabe THC in s tem ugotavljanje zlorabe oziroma odvisnosti od THC.
- Onemogoča izvajanje testiranja na THC v skladu z dosedanjimi OT in internimi pravilniki

Zakaj je stroka proti uveljavitvi zakona

- Onemogoča odkrivanje škodljivega uživanja kanabisa, ki vpliva na delazmožnost.
- Preverjanje morebitne zlorabe dovoljenih PAS (alkohol, zdravila) je pomemben del preventivnega zdravstvenega varstva delavcev in ocene delazmožnosti za posebej tvegana dela.
- Predlog prepoveduje izključitev zlorabe THC in omogoča drugačno ureditev kot pri npr. odkrivanju zlorabe alkohola in zdravil.

Zdravljenje je učinkovito, če je zloraba dovolj zgodaj odkrita, kar pa zakon onemogoča.

Zaključek

- Testiranje PAS je pomemben, vendar majhen del v mozaiku ustvarjanja zdravega in varnega okolja za vse zaposlene.
- Je zgolj varovalka in ne prvi pogoj za ustvarjanje takšnega okolja.

Prvi pogoj je delovno okolje, ki bo:

- imelo ničelno toleranco do uživanja katerekoli PAS na delovnem mestu in kritičen odnos do uživanja PAS **izven delovnega mesta**;
- podpiralo in ne stigmatiziralo tiste, ki so se odločili na zdravljenje;
- znalo prepoznati pomembnost duševnega zdravja in ga krepilo s spoštljivim odnosom med zaposlenimi.

Hvala za pozornost

